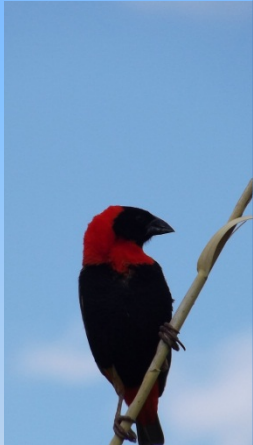

Fairtrade in Eksteenskuil

Dr. Cheryl McEwan, Dr. David Bek: Durham Universiteit
Dr. Alex Hughes: Newcastle Universiteit
Zaitun Rosenberg

Persoonlike Waarnemings

- 'n Groot **Baie Dankie** aan almal wat gehelp het
- Wees trots op Eksteenskuil!!

Bekendstelling van ons Projek

‘Etiese Produksie in Suid Afrika: Bevordering van ‘n
Kulturele Ekonomiese Benadering’,
Befonds deur die Leverhulme Trust

Gevalle studies:

- Volhoubare veldblom (fynbos) oes op die Agulhas Vlakte
- Eksteenskuil Landbou Koöperasie, Fairtrade rosyn produsente

Doel van die Aanbieding

- Uiteensetting van die impakte van Fairtrade binne Eksteenskuil
- Maak voorstelle vir verbetering van hoe Fairtrade kan werk
- Maak voorstelle vir verbetering van maniere hoe die KOOP kan werk

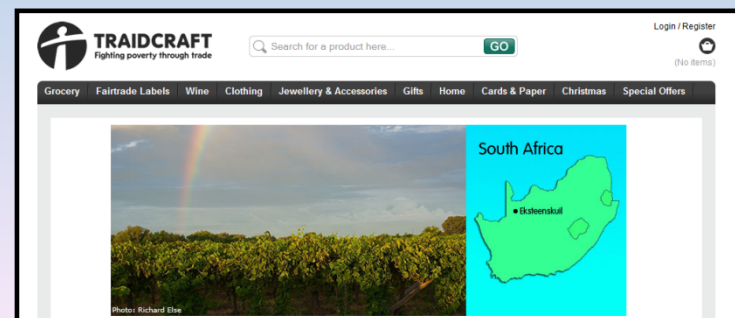
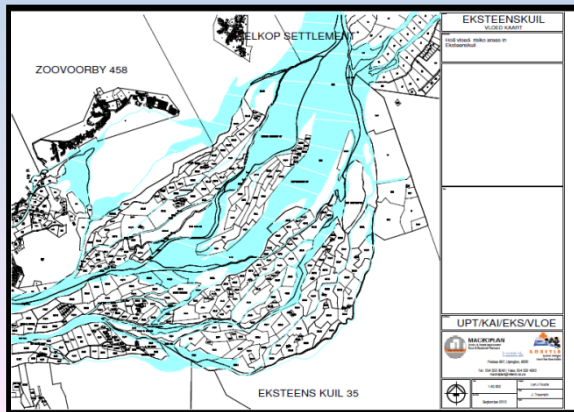
Metodologie

- 89 onderhoude gevoer in verhouding tot Eksteenskuil insluitend 44 persone van 27 huishoudings

Hoekom is Eksteenskuiel interessant?

- Wêreldse eerste Fairtrade rosyn uitvoerder
- Een van net 3 kleinboer FT produsente in SA
- Unieke geskiedenis en geografie
- Vervaardig in `n marginale omgewing
- Verbind tot VK markte
- Fokus op ontwikkelings pogings van Traidcraft

Geskiedenis en Geografie van die Gemeenskap

- Gemeenskap van diverse agtergronde
- Post Wêreldoorlog 2 hervestiging program
- Wit boere het elders getrek en mense vanaf pleke soos Kakamas, Poffadder, Namibia het na Eksteenskuil gekom
- Maar, boere toegeken klein erwe en geen aktes
- Multi –eiland gemeenskap gebaseer rondom Noord, Middel en Suid eilande
- Infrastrukture swak en `n paar areas baie 'afgeleë'.

Gevaarlike omgewing

- **Vloede, hael, reënval variasies, ryp, vure, ape en ander peste:**
  - ‘Elke jaar meer hael storms, meer ryp en swart ryp is ook meer algemeen’.
  - ‘Maar as `n resultaat van die 2002 hael storm moes hulle hul diere verkoop om kontant te hê, so geen koeie vir melk tydens die vloede van 2011’.
  - ‘Benodig kapitaal, jy moet finansieël sterk wees. Al kry jy `n lening by die Land Bank is dit nie `n goeie manier om `n begin te maak nie. Jy is nog steeds afhanklik van die natuur.’
  - ‘Elke vyfde jaar was daar 'n soort van 'n vloed. Dit is 'n riskante plek. ‘

Bestaan stabiliteit/oorlewing

- Huishoudelike rykdom blyk afhanklik te wees op die wisselwerking van faktore soos: hoeveelheid van die land, produktiwiteit van wingerdstokke, gelokaliseerde risiko's, aantal afhanklikes, geleentheid vir die diversifisering van inkomste.
- Diverse bestaan strategieë - baie mense het verskeie inkomste verdien strategieë, sommige kan opbouend wees, terwyl ander net om oorlewing in staat stel (dws die huur van grond, werk as 'n tydelike plaaswerker).
- Hoë afhanklikheid vlakke in baie huishoudings. Drie of meer geslagte, afhangende van boerdery-inkomste.

Grondeienaarskap kwessies

- **Baie families het nog steeds nie hul aktes tot hul grond:**
  - ‘Ons het ook nie ons titelaktes. Dit is byna onmoontlik is vir ons om 'n lening by die bank te kry, ons ouderdom tel teen ons.’
  - ‘Ons is geduldige mense, voel nie dit is ons plek om te vra. Ons kry 'n brief wat sê waar ons is op die lys. Jy moet geduldig wees met die regering.’
- **Dit is 'n groot struikelblok vir ekonomiese vooruitgang, veroorsaak plaaslike dispute en 'n gevoel van ontmagting**
- **Vereis 'n gekoördineerde aksie om die situasie reg te stel:**
  - ‘Grondeienaarskap is 'n voortdurende stryd met die regering. Weereens, as die ouens almal kan bymekaar kom, dit is deel van dit. Hulle moet een of ander kundigheid bekom, die kleiner ouens is die wat sukkel. Om hulle eienaarskap te gee nie, sal hulle trots gee.’

Gehegtheid tot die grond

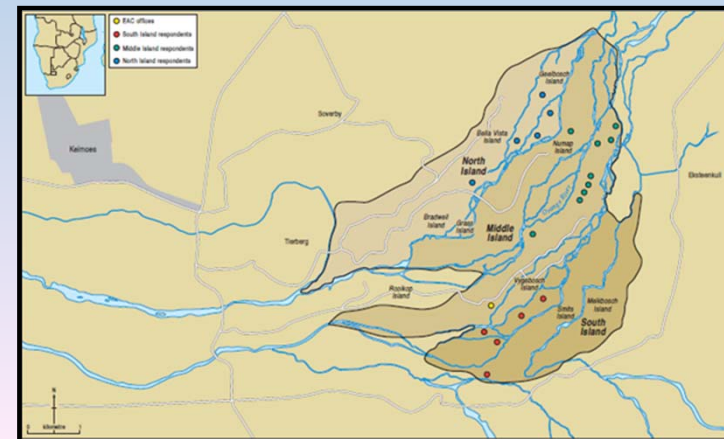
- **Gepolariseerde menings van (boerdery) lewe in Eksteenskuil:**
  - 'Ek is lief vir die boerdery en ek is lief vir die land. My pa het my die geleentheid gebied om in die boerdery te wees en ek wil dieselfde geleentheid gee aan my kinders.'
  - 'Ek is lief vir my omgewing en word omring deur die natuur.'
  - 'Ek is lief vir hierdie plek, baie dankie. As my seun wakker word in die oggend sê hy "Pa, ons moet gaan werk", dit maak my baie nostalgies'

- 'My kinders het reeds gesê dat hulle harte is nie in die landbou en hulle sal eerder nie boer nie.'
- 'Boerdery op Eksteenskuil is soos 'n stadige dood'.
- 'Maar as my seun nie 'n liefde vir boerdery kan hê, hoe kan ek verwag van hom te boer?'

Sosiale en Gemeenskap Kwessies

- `n Gebrek aan gemeenskaps gees en verdeeltheid tussen die eilande?
  - 'In die ou dae was die gemeenskap baie na aan mekaar en elkeen het mekaar gehelp. Nou is dit `n heel ander storie'.
  - 'Mense gee gewoonlik emosionele ondersteuning, maar nie finansiëel of fisies nie'.
  - 'Dit is hoe mense op die eiland is, nie baie verbind om mekaar te help nie, gulsigheid en dinge soos dit. Mense gee nie vrylik hul samewerking nie. Mense se houdings het verander en dit lyk of hulle minder bekommerd is oor hul buurman of `n ander persoon. So jy probeer op die ou ent na jouself kyk.'

Sosiale en Gemeenskap Kwessies

- **Alkohol misbruik word gesien as `n toenemende probleem:**
  - ‘Sommige boere is te onverantwoordelik, gekoppel aan alkohol. Dit is waarom jy nie kan staatmaak op baie boere nie. Dit is veral algemeen op een eiland. Elke eiland het sy eie kultuur’.
  - ‘Selfs in die moeilike tyd sal mense die geld wat hulle het gebruik om alkohol te koop. Hulle sal selfs deur die waters loop. Die Polisie Forum is hopeloos. Jy kan nie op hulle staatmaak nie.’

Voordele van Fairtrade

- **Lede noem verskeie voordele: implemente, hoër inkomste, die vermoë om uit lenings te neem ...**
  - 'Dit is waar ons lewens begin het, die uitvoer van die rosyntjies na die buiteland. Ons was beskikbaar om lenings en skuld en dinge soos dit af te betaal, het die lewe finansiëel makliker gemaak. Ons leefstyl het beslis verbeter.'
  - 'Ons is baie tevrede met die Koöperasie, die voordele is baie goed, hulle kan oorsese markte verken. Beter prys as voorheen verbind. Een groot voordeel is dat ons gereedskap kan leen.'
- **Deur Fairtrade was die KOOP-struktuur opgestel**
  - 'Dit is baie makliker om te praat vir 100 mense as wat jy daar staan om jouself te verteenwoordig. Dit maak 'n groot verskil, veral as jy in hierdie Fairtrade ding is.'

Uitdagings van FT en die mark

- **Daar is 'n bietjie ekstra waarde vir Redelik verhandelde kommoditeite:**
  - ‘Hulle is almal gretig om die (Fairtrade) ton te koop, maar hulle is nie gretig om te betaal nie.’
  - ‘Die verwagting is dat dit hul lewens sal verander om nie, maar dit is nie die regte model. So jy sal altyd die frustrasie hê.’
- **Hierdie storie word feitlik oor alle Fairtrade en etiese handel markte herhaal:**

‘Dis lekker om te sit in 'n raadsaal in Duitsland of waar ook al, en te sê dat hierdie ouens moet deel te wees van die voorsieningsketting, en dat al hierdie ouens steel hul geld, dit is goed en wel. Maar dit is 'n vinnige oplossing om weer beter te voel. Jy is nie werklik besig om die probleem aan te spreek nie, maar net die simptoom.’
- **Koste van nakoming:**
  - ‘En die papierwerk! Ek het 'n man gehad wat waarskynlik op hierdie vir 'n week voltyds gewerk het, net die ouditering. Dit is net 'n nagmerrie om deur te werk. Dit is 'n omslagtige proses om te voldoen.’

Lewer Fairtrade soveel as wat dit belooft?

- ‘Dit is 'n bietjie frustrerend, alhoewel ons weet dat ons 'n Premium betaal en dat dit net aan die boere gaan en hulle is net besig om te baklei en sukkel om te oorleef. Dit is nie asof ons 'n fonds skep om meer te plant of om nuwe skole te bou. Almal wil help, maar maak ons werklik 'n verskil?’

- Daar is verwarring oor die prys struktuur - veral die Sosiale Premium en die “Premie”. Verwarring lei tot misverstande, wat lei tot ontnugtering.
- Baie lae plaaslike bewustheid van ELK Fairtrade status.

Kommentaar oor die Fairtrade Sisteem

- Te veel klem op die rosyne en waardeketting beheer, nie genoeg op die potensiële voordele van diversifikasie en voordele wat verkry word deur gebruik te maak van steun van eksterne belanghebbendes
- Die Koöperasie model pas nie maklik in by die plaaslike konteks
- Koste van bestuur van KOOP is terughoudend
- Sosiale standaarde kan nie aan die verwagtinge van die verbruikers voldoen nie, veral rondom die seisoenale werkers
- Omgewing standaarde is nie noodwendig geskik vir 'n plek soos Eksteenskuil.

Effektiwiteit van die KOOP

- **Kommunikasie Probleme:**

- 'Baie misverstande en verwarring en dit is hoekom mense nie hul volle samewerking gee nie'.
- Daar is baie misverstande, jy kwalifiseer nie (vir 'n skema nie) maar 'n ander persoon kwalifiseer wel maar jy hoor niks van die persoon agter na nie en of hulle nog boer nie'.
- ' Ek het opgehou na vergaderings gaan dit is net konfronterend... heen en weer, heen en weer. Baie misverstande, besluite en prioriteite wat verskil. So mense argumenteer en verskil.'

- **Projek Bestuur Probleme:**

- 'Die vye projek...eerstens het hulle die verkeerde varitiet aangekoop, dan word dit nie behoorlik bestuur nie'.
- 'Ek verstaan nie waar al die beleggings wat jare gelede aangegaan was nou heen gegaan het nie – projekte wat nie volhoubaar was nie en wat niks van geword het nie.'

Verhoudings met Eksterne Belanghebbendes 1

- **Gebrek aan bewustheid onder die lede van die verskillende organisasies en die rolle wat hulle speel:**
  - 'Indien Traidcraft nie daar was nie, waar sal ons gaan? Kan ons verkoop aan Fairtrade?'

- **Baie betrokkenheid in Eksteenskuil, maar belanghebbendes het `n tekort aan bewustheid van mekaar ⇒ duplisering, gebrek aan sinergie en frustrasie:**
  - '...daar is meer as een befondser vir hierdie projek, wat Traidcraft nie bewus was van nie.'

Verhoudings met Eksterne Belanghebbendes 2

- **Baie geleenthede en goeie wil – regering en privaat sektor het mandate om gemeenskappe soos Eksteenskuil te ondersteun:**
  - ‘Die hulpbronne is daar en hulle moet daarvan gebruik maak’.
  - ‘Hulle het `n goeie oor met die regering, maar besef dit nie.’
  - ‘Moenie die hand byt wat jou voed nie, somtyds moet jy kan terugstaan en die spel ook speel. Wanneer jy met die regering handel kan jy baie vinnig agter gelaat word. Daar is geen punt om vyande te maak nie.’
- **Maar ELK het `n reputasie om moeilik te wees om mee saam te werk:**
  - Sommige van die ouens het semi-politieke agendas en hulle probeer om daarvoor te druk. Maar aan die ander kant is daar goeie boere, goeie produsente wie met `n klein bietjie hulp ver vorentoe gedruk kan word.’
  - Indien jy hulp aanbied, sal konflik ontstaan rondom die hulp wat aangebied was’.

Nadenkende Kommentaar

- 'Jy moet soek na die groter prent, daar is meer aan die toekoms as rosyne en premiums, dit sal nie die dag red nie.'
- 'As jy kyk na die pad vorentoe, die bedrag geld wat jy nodig het om te belê om hulle te kry tot 30 tot 40 ton en hoeveel grond wat jy nodig het. Want jy kan 'n maksimum van 5 ton rosyne per hektaar lewer en met die pryse , selfs soos dit nou is, is daar geen manier wat jy sal oorleef. Jy kan 'n hele berekening doen om te sien die grootte van grond wat jy moet het teen die opbrengs dan kan jy sê **wat lewensvatbaar is** en van daar af werk.'
- 'Wat jy moet vra is of hierdie gebied die beste geskik is vir wingerde? Is dit nie beter geskik vir kontantgewasse? Dit is nie 'n emosionele saak , dit **moet ekonomiese sin maak**. Jy kan nie 'n PROJEK het wat jy weet van die begin af nie 'n sukses kan wees nie. Hoe sal dit ander mense beïnvloed?'
- 'Daar moet **met realisme** gekyk word na die potensiaal van sekere gebiede en dat dit nutteloos is en verkeerd-denkend is om mense aan te moedig om te boer in die meer marginale gebiede, waar die produktiewe hulpbron armer is en die koste en risiko's hoër is.'

Wat is die toekoms vir die KOOP?

- **Verduidelik die doel van ELK?**
  - ‘ Die KOOP het nie sy potensiaal bereik nie, nie waar dit wil wees nie. Hulle moet meer vorentoe dink’.
  - ‘Ek sien die KOOP nie as `n gemeenskaps uitreiking organisasie nie, maar as `n besigheid’.
  - ‘Daar is `n behoefte aan opleiding oor hoe werk `n KOOP. Dit is amper `n stigma wat oorgedra is vanaf die ou regering wat definitief moet verander’.
  - ‘Onrealistiese verwagtinge was gestel vanaf EFA, hulle het baie verwagtinge gestel. Die KOOP is gestig en dit kon nie lewer nie ’.

Aanbevelings

- Duidelikheid kry rondom ELK se kern objektiewe
- Identifiseer presies wat ELK probeer bereik – wat is die ‘Visie’?
- Versterk verhoudings met eksterne organisasies
- Versterk verhoudings binne die gemeenskap
- Prioritiseer resolusie van grondeienaarskap kwessies
- Wees realisties aangaande ‘magte van die natuur’ en ‘magte van die ekonomie’ en ‘sosiale magte’.

Baie Dankie!

